

به نام خدایی که در این نزدیکی است...
دین و زندگی ۲

درس پانزدهم

«کار در نظام اقتصادی»

مسائل مطروحه در درس

در بینش اسلامی منشا اصلی کسب مال و درآمد
و استفاده از منابع طبیعی

کار خلاق و مولد است.

✓ پدیدآورنده یک شیء حق تصرف در آن را دارد و مالک اوست.

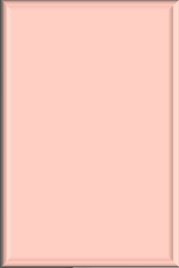
✓ خدا پدیدآورنده همه اشیاء است.

✓ پس مالک اصلی و حقیقی همه موجودات خداست.

پیامبر اکرم(ص) در مورد آباد کردن زمین فرمودند:

هر کس به آباد زمینی که بی استفاده است پردازد و
شخص دیگری در این کار بر او سبقت نگرفته باشد؛
آن زمین از آن او خواهد بود.

شرایط کار واقعی

مولد و خلاق
باشد

نتیجه سودمندی
داشته باشد

✚ در غیر این صورت کار کاذب و دروغین است
✚ یکی از بدترین بلاها برای هر جامعه کار کاذب و غیر
و مفید و مولد است.

تعریف ربا:

قرض دادن پول با شرط برگشت پول بیشتر بدون انجام کار یا شراکت در کار و یا قبول خطر احتمالی. (مبادله پول بدون انجام کار)

تأثیرات منفی ربا در جامعه:

- ۱- کسانی بدون فعالیت و کار به ثروت زیادی میرسند
- ۲- پول به جای گردش در جامعه در دست عده ای متمرکز میشود
- ۳- عده ای هم به دلیل قرض گرفتن روز به روز فقیرتر میشوند و طبقه ای استثمارگر در جامعه پدید می آید.

دلیل دوقطبی شدن جهان:

- ❖ سرمایه داران بزرگ جهان وامهایی با بهره های سنگین به کشورهای فقیر می دهند.
- ❖ آن کشور ها توان پرداخت ندارند.
- ❖ لذا مجبور می شوند معادن و ثروت های طبیعی خود را به آنان بدهند.
- ❖ پس جهان به دو قطب فقیر و غنی ؛ تحت سلطه و سلطه گر تقسیم می شود.

مشارکت کار و سرمایه:

سوال: اگر کسی پول و ثروتی داشت، چگونه از ثروت خود درآمدی کسب کند؟

جواب: در هر فعالیت اقتصادی دو عامل دخالت دارد:

۲- کار

۱- سرمایه

سود حاصل با توافق قبلی
بین صاحب سرمایه و
انجام دهنده کار تقسیم
میشود.

← سرمایه + کار = مشارکت اقتصادی

برنامه اسلام در مورد ثروت و سرمایه:

➤ تولید و سازندگی

➤ توسعه

➤ رفع فاصله طبقاتی

➤ رفع فقر

به کار گرفتن آن در

آنان که ثروت اندوخته اند شایسته است:

در بستر تولید و حیات اقتصادی به کار گیرند

با کسانی که نیازمند سرمایه اند شریک شوند

به صورت قرض الحسنه به نیازمندان دهند تا
به کار و تولید بپردازند

یکی از راه های برقراری عدالت:

توزیع عادلانه سود حاصل از فعالیت اقتصادی
میان دارندگان کار و سرمایه است

این سود

۱- هم حلال و پاک است

۲- هم اگر به نیت الهی باشد، دارای اجر و ثواب اخروی است

بانکداری اسلامی:

- ❖ بانک کانون مشارکت کار و سرمایه است.
- ❖ صاحب پول و سرمایه، ثروت خود را به بانک می دهد تا در فعالیت اقتصادی به کار آید.
- ❖ سود حاصل بین بانک، صاحب سرمایه و صاحب کار تقسیم میشود.

همچنین بانک به عنوان صاحب سرمایه با افراد جامعه وارد
مشارکت می شود.

سرمایه خود را به صورت وام در اختیار افراد قرار می دهد تا در
کار مشخصی مشارکت کند.

سرمایه بانک + کار افراد = فعالیت اقتصادی

➤ پس بانکداری در نظام اسلامی راهی برای
مشارکت کار و سرمایه است.

نکته مهم آن است که بانکها سود حاصل از مشارکت را عادلانه
تعیین کنند.

لذا بانکداری با مقررات مالی اسلام مطابقت دارد.

تأمین نیازهای عمومی جامعه:

نیاز های جامعه اسلامی از دو طریق تأمین می شود:

۱- انفاق

۲- مالیات

۱- انفاق:

انفاق هزینه های ناشی از خلا ها و شکاف های موجود در جامعه را بر طرف میکند مانند:

۱- تامین زندگی نیازمندان

۲- مساکین

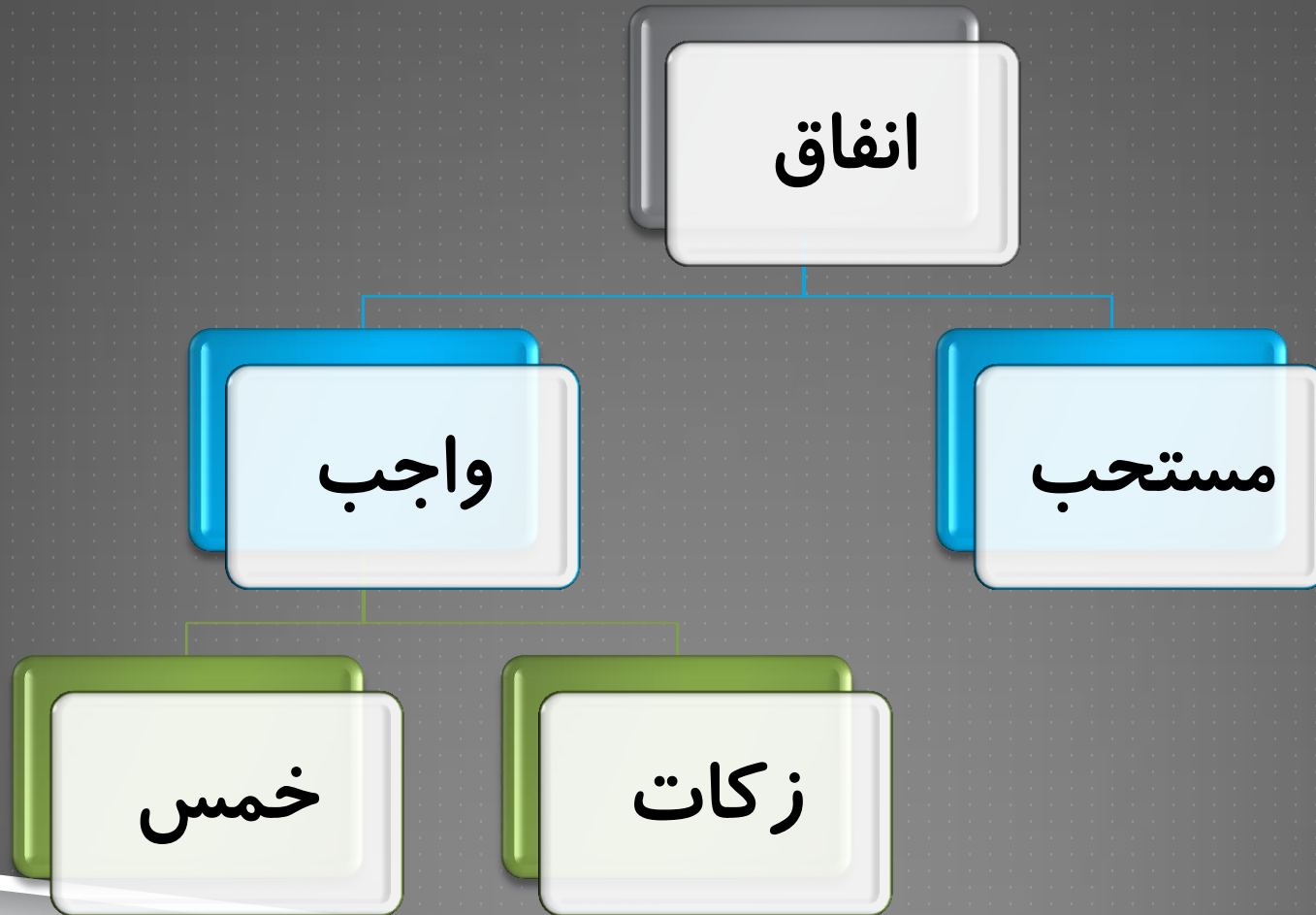
۳- انسانهای از کارافتاده

۴- خانواده های بی سرپرست

۵- تحصیل طلاب

۶- دانش آموزان و دانشجویان

۷- افراد مقروض که توان پرداخت ندارند.

زکات یک انفاق واجب است که به:

۱- غلات اربع (گندم، جو، خرما، کشمش)

۲- اغانم ثلاث (شتر، گاو، گوسفند)

۳- فضتین (طلا و نقره)

تعلق می گیرد.

* در صورتی زکات به این ۹ چیز تعلق می گیرد که به حد نصاب
برسد.

نکات:

*زکات یک عبادت است پس باید به نیت زکات و با قصد قربت انجام شود.

*طلا و سکه باید مسکوک رایج باشد تا مورد زکات قرار گیرد.

زکات فطره:

- موقع غروب شب عید فطر پرداخت می شود.
- دهنده زکات فطره باید بالغ، عاقل و هوشیار باشد و فقیر نباشد
- زکات دهنده باید برای خود و افراد نان خور خود، هر یک نفر ۳ کیلو گندم، جو، خرما و یا برنج به مستحق بدهد.
- دادن پول موارد ذکر شده نیز جایز است.

❖ کسی که دیگری باید فطره او را بدهد، بر خود او دادن فطره واجب نیست

❖ فقیر کسی است که نمی تواند مخارج سال خود و خانواده اش را بدهد لذا فطره بر او واجب نیست.

❖ در وقت دادن فطره باید قصد قربت و قصد زکات فطره کند.

خمس:

- ✓ خمس به هفت چیز تعلق می گیرد.
- ✓ رایج ترین موارد خمس منفعت کسب و کار است.
- ✓ کسانی که از طریق کار درآمدی دارند پس از صرف هزینه های سال خود و خانواده از مازاد آن خمس می دهند.

حساب سال:

□ یک روز از سال که برای تعیین خمس ملاک قرار می گیرد.

□ وقتی به آن زمان رسید، آن چه از پول یا کالا باقی مانده است را محاسبه و خمس آن را به حاکم شرع یا مجتهد جامع الشرایط بدهد.

نکات:

- ✓ تا خمس مال پرداخت نشود استفاده از آن جایز نیست.
- ✓ خانه ای که با پول خمس داده نشده، خریداری شود نماز خواندن در آن باطل است
- ✓ زیور آلات خانمها اگر بیش از مقدار مصرفی متداول باشد و جنبه ذخیره داشته باشد قسمت اضافی آن مشمول خمس است
- ✓ آذوقه ای که خریداری شده و مصرف نشده باید خمس داده شود
- ✓ اگر چیزی که خمس آن داده نشده به کسی بخشیده شود، $\frac{1}{5}$ آن مال او نمی شود.
- ✓ اگر بچه ای سرمایه ای داشته باشد و از آن منفعی به دست آورد بر احتیاط واجب پس از بلوغ باید خمس آن را بدهد.

مالیات:

هر جامعه ای هزینه هایی دارد که باید توسط افراد همان جامعه داده شود.

مالیات پولی نیست که بابت دیگران بپردازیم بلکه برای خود و خانواده خود می دهیم لذا منتی بر کسی نباید داشته باشد.

سخن حضرت علی(ع) به مالک اشتر در خصوص مالیات

برنامه مالیات باید به گونه ای رسیدگی شود که به صلاح مالیات دهندگان باشد. زیرا بهبودی و صلاح دیگران در صلاح مالیات و مالیات دهندگان است.

کار دیگران سامان نیابد مگر آنکه کار مالیات دهندگان سامان پذیرد.

باید بیش از آنچه به جمع مالیات می اندیشی در فکر آبادانی زمین باشی. زیرا مالیات جز از طریق آبادانی زمین حاصل نمیشود و بدون آن شهرها ویران و بندگان هلاک و حکومت ها کوتاه مدت می شود.

بررسی آیات و پیام:

آیه ۶۰ سوره توبه:

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَهُ قُلُوبُهُمْ
وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (۶۰)

صدقات برای فقیران است و مسکینان و کارگزاران جمع‌آوری آن.
و نیز برای به دست آوردن دل مخالفان و آزاد کردن بندگان و
قرضداران و انفاق در راه خدا و مسافران نیازمند و آن فریضه‌ای
است از جانب خدا. و خدا دانا و حکیم است. (۶۰)

مصرف زکات ۸ مورد است:

۱- فقیران

۲- مسکینان (زندگیش از فقیر هم پایین تر است)

۳- ماموران جمع آوری زکات

۴- تالیف قلبها (برای متمایل کردن کفار و بیگانگان به دین می توان به آن ها زکات داد)

۵- آزاد کردن بردگان

۶- غرامت دیدگان (بدهکاری که توان پرداخت بدهی خود را ندارد)

۷- در راه خدا (کارهایی که به نفع عموم باشد مثل بیمارستان و ..)

۸- در راه ماندگان (کسی که در سفر مانده باشد)

آیه ۴۱ سوره انفال:

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى
وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ (۴۱)

بدانید هر نوع غنیمتی نصیب شما می‌شود، یک پنجم آن، از آن خدا
و رسول و خویشان رسول و یتیمان و بینوایان و در راه‌ماندگان
می‌باشد. (۴۱)

پیام:

مصرف خمس ۶ مورد است:

۱- خداوند

۲- پیامبر

۳- خویشاوندان پیامبر (ص) (سادات)

۴- یتیمان

۵- بینوایان

۶- در راه ماندگان

* با توجه داشت که «مسکین» و «ابن سبیل» که از موارد مصرف خمس نیز می باشد منظور آن دسته از سادات مسکین و سادات در راه مانده است.

آیه ۶۱ سوره مبارکه هود

هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا... (۶۱)
او شما را از زمین آفرید و شما را به آبادانی آن وا داشت

آیات ۲۷۸ و ۲۷۹ سوره بقره:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ
(۲۷۸)

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ (۲۷۹)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از خدا بترسید، و اگر ایمان
آورده‌اید، از ربا هر چه باقی مانده است رها کنید. (۲۷۸)
و هر گاه چنین نکنید، پس جنگ با خدا و رسول او را اعلام کنید. و
اگر توبه کنید، اصل سرمایه از آن شماست. در این حال نه ستم
کرده‌اید و نه تن به ستم داده‌اید. (۲۷۹)

(۲۷۸)

- ۱- مقدمه ایست بر این که «هر کس رباخواری را ادامه دهد با خدا و رسول او اعلان جنگ کرده است»
- ۲- مومنان را از عمل ربا نهی میکند.

(۲۷۹)

- ۱- عمل ربا، اعلان جنگ با خدا و رسول او (ص) است.
- ۲- ترک ربا موجب عدم ستم پذیری و عدم ستم ستیزی میشود.